

Формування предметної компетентності учнів з теми
«Строї, відділення» розділу «Стройова підготовка»
предмета «Захист України»

Підготовка солдата в складі відділення є важливим чинником у сучасному бойовому навчанні. Стройове злагодження відділення, взводу і роти полягає у навчанні особового складу чітким, одноманітним і узгодженим діям у розгорнутих і похідних строях, у тому числі й під час виконання різноманітних стройових прийомів зі зброєю та без зброї [1, С. 20].

Елементи стройового злагодження знаходять практичне застосування на уроках вогневої, тактичної підготовки та на навчально-польових заняттях (зборах), що проводяться з метою практичного закріплення знань, умінь та навичок учнів.

Управління строєм здійснюється командами та розпорядженнями, які подає командир голосом, сигналами та особистим прикладом і які передаються за допомогою технічних і рухомих засобів. Команди та розпорядження можуть передаватися колоною через командирів підрозділів.

Основними обов'язками командира перед шиккуванням і в строю відповідно до статті 25 Стройового статуту є:

- підтримувати дисципліну строю та вимагати точного виконання підрозділами команд і сигналів, а військовослужбовцями своїх обов'язків у строю;
- під час подання команд у пішому строю приймати стройове положення;
- проводити зовнішній огляд озброєння та техніки, якщо підрозділи шикуються з нею;
- перевіряти наявність і справність обладнання для перевезення особового складу, а також правильність кріплення матеріальної частини, що перевозиться;
- нагадувати особовому складові заходи безпеки;
- під час руху додержуватись визначених дистанцій, швидкості та правил руху [5].

У процесі навчання змісту «Строї, відділення» рекомендуємо вчителям предмета «Захист України» ретельно опрацювати Стройовий статут Збройних сил України, зміст навчального матеріалу розділу «Стройова підготовка», особливу увагу звертати на техніку показу виконання стройових прийомів, дій та на практичне тренування учнів.

З метою формування предметних компетентностей учнів під час вивчення теми «Строї, відділення», доцільно звернути увагу на вимоги, які ставляться до рівня підготовки та очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів, а це, зокрема:

мають уявлення:

- про виконання команди «Рівняйсь»;
- здійснюють:
- шиккування відділення в розгорнутий і похідний строї;
- виконують:

- розмикання та змикання у складі відділення;
- дії під час перешикування відділення з однієї шеренги в дві і навпаки; рухаються:
- у складі відділення стройовим та похідним кроком [8].

Мотивацію вивчення теми «Строї, відділення» рекомендуємо проводити за допомогою стислого повідомлення, акцентуючи увагу учнів на важливість злагодженості дій особового складу.

Вивчаючи тему «Строї, відділення» учні повинні усвідомити, що стройовий вишкіл дисциплінує військовослужбовців, сприяє виробленню у них швидких і чітких дій з озброєнням і на бойовій техніці, а також у набутті навичок, які необхідні на заняттях із тактичної, вогневої підготовки. Зрозуміти, що стройовим прийомам та діям у складі підрозділу необхідно навчитись для якісного засвоєння змісту розділів «Вогнева підготовка», «Тактична підготовка».

Рекомендуємо вчителям проведення першого уроку з теми «Строї, відділення» розділу «Стройова підготовка» розпочати зі стройового розподілу, де всі учні займають місце в одношеренговому строю за зростом. Потім – нагадати учням, що клас на уроках предмета «Захист України» має назву «взвод» та під час занять керується статутами Збройних сил України. Далі – здійснити розподіл за відділеннями. На правий фланг кожної шеренги рекомендуємо поставити учнів, яких вчителі запланували призначити командирами відділень. Додатково на правий фланг першої шеренги поставити учня, якого вирішили призначити командиром взводу. Провести розрахунок на перший-другий номер, окрім командирів відділення, запропонувати другим номерам стати за першими. Пояснити учням, що розгорнутий стрій – стрій, у якому військовослужбовці вишикувані на одній лінії по фронту в одношеренговому чи двошеренговому строю [7, С. 109]. .

Такий стрій застосовується для первісного шикування, проведення перевірок, розподілу, оглядів, парадів, а також в інших необхідних випадках.

Доцільно пояснити вимоги Стройового статуту про порядок шикування в одношеренговий стрій за командою «Взвод (відділення), в одну шеренгу (в дві шеренги) – СТАВАЙ», указати місце кожному відділенню (учню) у строю. За цією командою треба швидко стати в стрій на визначені Статутом інтервал і дистанцію, підбори поставити разом, а носки розвести по лінії фронту на ширину стопи; дивитись прямо перед собою [5]. .

Далі – нагадати, що при шикуванні взводу командири відділень команду на шикування своїх відділень не подають.

Командир подає команду, знаходячись обличчям до особового складу. Приймавши стройове положення й подавши команду на шикування, командир стає обличчям у бік фронту шикування.

За підготовчою командою «Взвод (відділення)» усі учні негайно повертаються обличчям до командира, приймають положення «струнко» і чекають наступної команди в готовності швидко та точно її виконати.

За командою «СТАВАЙ» перше відділення шикується згідно зі штатом ліворуч від командира взводу, ліворуч його – друге й на лівому фланзі – третє

відділення; заступник командира взводу стає на лівому фланзі взводу. При цьому всі переміщення особового складу повинні бути тільки з тильного боку строю.

З початком шикування першого відділення командир найкоротшим шляхом виходить на середину строю, стає в 5-6 кроках від нього обличчям до строю і спостерігає за виконанням стройових прийомів учнями. Після того, як всі займуть своє місце в строю, вивести 2-3 учнів із строю і практично показати, як вони повинні стояти в строю: інтервал має бути на ширину долоні (інтервали між відділеннями такі самі), носки ніг на одній прямій лінії, до команди «ВІЛЬНО» всі повинні зберігати стройове положення [7, С.27]. .

Щоб учителям легше було помітити неточності в діях кожного учня, навчання шикуванню в одношереновому строю, рекомендуємо проводити в розімкнутому строю.

Рекомендуємо тренування стройових прийомів «Шикуння. Створення розгорнутого строю взводу» з учнями провести в такій послідовності:

- вистроїти учнів на лінії для шикування один біля одного, на правому фланзі – найвищих за зростом;
- подати команду «Струнко». На перший, другий, третій – «РОЗПОДІЛИСЬ»;
- подати команди:
 - «Другі номери один крок вперед»;
 - «Треті номери – два кроки вперед»;
 - «Кроком – РУШ»;
 - «Учень...(який призначається командиром 1-го відділення) стати в голову перших номерів»;
 - «Учень...(який призначається командиром 2-го відділення) стати в голову перших номерів»;
 - «Учень...(який призначається командиром 3-го відділення) стати в голову перших номерів»;
 - «Другі номери – 1 крок вперед, треті номери – 2 кроки вперед. Кроком – РУШ. Кругом»;
 - «Учень...(який призначається командиром взводу) встати на правий фланг строю»;
 - пояснити учням, що вони знаходяться у розгорнутому одношереновому строю;

Після цього доцільно відпрацювати дії за командою «РОЗІЙДИСЬ» та за командою «Взвод (відділення) – ДО МЕНЕ». Показати дії за командами з поясненням.

Звертаємо увагу вчителів, що всі команди належить виконувати швидко. Після пояснення і практичного показу приступити до тренування. Якщо в ході тренування учні допускають помилки, то вчителям необхідно вимагати повторення дій.

Нагадуємо, що після кожної команди доцільно змінювати фронт шикування підрозділу.

Для дотримання вимог Стройового статуту щодо розміщення носків ніг на одній лінії, рекомендуємо вчителям під час тренування, декілька раз вишикувати взвод уздовж намічених ліній на стройовому майданчику, а в подальшому шикування здійснювати на вільній від ліній ділянці стройової площадки.

Пояснити учням, що особовий склад взводу може виконати всі вимоги тільки в тому випадку, якщо кожне відділення шикується з дотриманням усіх вимог Стройового статуту як в одношеренговий так і в двошеренговий розгорнутий стрій.

У строю особовий склад може знаходитись у положенні «струнко» або «вільно». Стройове положення приймається за командою «СТАВАЙ» або «СТРУНКО» і після цих команд забороняється робити які-небудь рухи до наступної команди. Положення «струнко» в строю на місці приймається також за всякою попередньою командою [3, С. 86]. .

Навчання шикуванню в розгорнутий двошеренговий стрій здійснюється після того як учні засвоїли техніку шикування в розгорнутий одношеренговий стрій. Необхідно нагадати учням, що для шикування в розгорнутий двошеренговий стрій подається команда «Взвод (відділення) в дві шеренги – СТАВАЙ». Слід показати місце кожного відділення (учня) у двошереновому строю. Потім – роз'яснити учням, що за командирами відділень у другій шерензі місце залишається вільне, крім випадку, коли у відділенні за штатом чотири особи. Відділення (екіпаж, обслуга) у кількості чотирьох осіб і менше, якщо його шикує командир відділення, завжди шикується в одну шеренгу.

Доцільно вивести із строю двох учнів, поставити їх один за одним і вчителям показати їх положення у двошереновому строю.

Учні однієї шеренги розміщуються один за одним за учнями шеренги, що стоїть попереду. При цьому дистанція між шеренгами має бути в один крок або на відстань витягнутої руки, покладеної на плече учня, що стоїть попереду. Інтервали між відділеннями такі самі, як і між учнями, що стоять поруч, тобто на ширину долоні. Вимоги Стройового статуту про те, щоб носки ніг були на одній лінії, не повинні порушуватись. Необхідно слідкувати, щоб у двошереновому строю останній ряд у кожному відділенні був повним.

Шеренги поділяються на першу та другу. Після повороту строю назви шеренг не змінюють, а командири відділень та учні неповного ряду самостійно стають у першу шеренгу.

На початку тренування, для дотримання вимог Статуту про те, щоб носки ніг були на одній лінії, необхідно декілька раз вишикувати взвод уздовж наміченої лінії на стройовому майданчику, а в подальшому змінювати фронт шикування. Тренування проводити подаючи відповідні команди: «СТАВАЙ» і «РОЗІЙДИСЬ».

Тренування слід розпочати з команди «Струнко». Усім, крім командира взводу та командирів відділень, розподілитися на 1-й та 2-й; другі номери стати за першими номерами; до направляючого зімкнутись і стати один біля одного на ширину долоні. Пояснити учням, що таким чином створився розгорнутий двошеренговий стрій взводу.

Звертаємо увагу вчителів предмета «Захист України» на дотримання дисципліни під час проведення тренування та поступового збільшення швидкості шикування.

Акцентуємо увагу вчителів предмета «Захист України» щодо необхідності нагадати учням обов'язки військовослужбовця перед шикуванням і в строю. Відповідно до статті 26 Стройового статуту Збройних сил України військовослужбовець зобов'язаний:

- перевіряти справність своєї зброї, закріплених за ним озброєння й техніку, боеприпасів, засобів індивідуального захисту, спорядження;
- мати коротку охайну зачіску;
- охайно заправляти обмундирування, правильно надівати та припасовувати спорядження, допомагати товаришеві усувати помічені недоліки;
- знати своє місце в строю, ставати до строю швидко, без метушні, під час руху зберігати рівняння, інтервал і дистанцію, не виходити зі строю без дозволу;
- у строю без дозволу не розмовляти, додержуватися цілковитої тиші, бути уважним до наказів і команд;
- передавати накази, команди без перекручень, гучно та чітко [5].

Після тренування доцільно пояснити учням, що основне шикування перед початком уроку предмета «Захист України» проводиться в двошеренговий стрій, далі – переміщення, рух взводу та інші дії за командами, які командири подають голосом.

Велике значення у стройовій підготовці має вміння вчителя чітко й голосно подавати команди. Перед поданням команди або відданням наказу необхідно прийняти положення «струнко». Це виховує в підлеглих дисциплінованість та повагу.

Нагадуємо, що гучність голосу під час подання команди змінюється залежно від ширини та глибини строю, рапорт віддається чітко, без різкого підвищення голосу [9]. .

Рекомендуємо вчителям предмета «Захист України» на початку уроку шикування класу проводити на стройовому майданчику у двошеренговий стрій за командами командира взводу.

Послідовність подачі його команд:

- взвод (вимовляти чітко та гучно) – учні повертаються до командира взводу й приймають стройову стійку;
- у дві шеренги (вимовляти чітко та гучно, крокувати до місця шикування, позначити фронт);
- СТАВАЙ (вимовляти чітко, гучно та уривчасто) – учні швидко, без метушні займають свої місця в строю. Як тільки перший командир відділення зайняв своє місце, командир взводу виходить на середину строю на відстань 5-6 кроків. Дає команду:
- Рівняйсь. Струнко. Рівняння на...(прикладуючи руку до головного убору, повертаючись у бік учителя, приставляє ногу, стройовим кроком іде назустріч учителю).

Учитель одночасно з командиром взводу прикладає руку до головного убору й теж крокує назустріч.

За 3-4 кроки командир взводу зупиняється та доповідає: «Пане підполковнику, 10 клас на урок предмета «Захист України» у кількості 15 осіб вишикуваний. Командир взводу – Шилов» [7, С. 65].

Звертаємо увагу вчителів, що учні повинні натренуватися, так щоб без особливих труднощів змогли виконувати стройовий прийом. Нагадуємо, що при шикуванні взводу командири відділень команду на шиккування своїх відділень не подають. На початку тренування необхідно декілька раз шикувати взвод уздовж поміченої лінії на стройовому майданчику щоб учні навчилися шикуватися в розгорнутий одно шеренговий та двошеренговий строй.

Під час шикування підрозділу за командою «СТАВАЙ», якщо вона виконана правильно, подавати команду «РІВНЯЙСЬ» не обов'язково. Рівняння взводу (відділення) проводиться тільки в необхідних випадках: коли інтервали в строю порушені, а носки ніг – не на одній лінії; у двошереновому строю, крім того, порушена дистанція між шеренгами [6, С. 64].

За командою «РІВНЯЙСЬ» усі, крім правофлангового, повинні повернути голову праворуч (праве вухо вище від лівого, підборіддя трохи підняте) і вирівнятись так, щоб кожен бачив груди четвертої особи, вважаючи себе першим.

За командою «Ліворуч – РІВНЯЙСЬ» усі, крім лівофлангового, повертають голову ліворуч (ліве вухо вище від правого, підборіддя трохи підняте). Під час рівняння учні можуть трохи пересуватись вперед, назад або в той чи інший бік. Після закінчення рівняння подається команда «СТРУНКО», за якою всі повинні швидко повернути голову прямо [2, С.53]. .

Навчання рівнянню рекомендується проводити в такій послідовності:

- вирівняти носки;
- прийняти правильну поставу корпусу;
- повернути голову в бік рівняння.

Звертаємо увагу вчителів, що вирівнювання носків учнів залежить від положення носків ніг правофлангового, вони повинні чітко позначати лінію фронту шикування та бути розвернуті на ширину ступні. Неправильне положення носків ніг необхідно виправляти поданням команд, наприклад: «Учень Іванченко. Лівий носок назад».

Положення корпусу під час шикування і вирівнювання повинно бути як і при стройовому положенні. При положенні носків ніг на одній лінії учні, повернувши голову в бік рівняння, повинні бачити груди четвертої особи, вважаючи себе першим. При цьому дивитись треба не нахилиючи голови й не виставляючи вперед підборіддя. Такі дії допоможуть учням прийняти правильну поставу корпусу.

Щоб навчити учнів правильному повороту голови в бік рівняння, необхідно, не змінюючи положення ніг і тулуба, повернути голову в бік рівняння так, щоб при вирівнюванні праворуч праве вухо було трохи вище від лівого, а при вирівнюванні ліворуч – навпаки. [6, С. 64].

Нагадуємо вчителям, що пояснення необхідно супроводжувати показом.

Тренувати необхідно так, щоб учні повертали голову в бік рівняння найкоротшим шляхом, швидко і одночасно.

За командою «Відділення – РОЗІЙДИСЬ» військовослужбовці виходять зі строю. Для збору відділення подають команду «Відділення – ДО МЕНЕ», за якою військовослужбовці біжать до командира і за його додатковою командою шикуються.

Доцільно нагадати учням, що повороти відділення виконуються одночасно всіма військовослужбовцями з додержанням дистанції, а після повороту відділення в двошереновому строю праворуч (ліворуч) командири відділень повинні зробити півкроку праворуч (ліворуч), під час повороту кругом – крок уперед. Указати учням на необхідність запам'ятати своє місце в строю. Тренувати елементи стройової підготовки: вихід зі строю, повернення в стрій, підхід до начальника та відхід від нього та одночасно виховувати в учнів уважність, дисциплінованість, наполегливість і координацію дій.

Для виходу військовослужбовця зі строю подається команда, наприклад: «Рядовий Іванченко. Вийти зі строю на стільки-то кроків». Військовослужбовець, почувши своє прізвище, відповідає: «Я», – а за командою на вихід зі строю, відповідає «Слухаюсь» – та стройовим кроком виходить зі строю на вказану кількість кроків, рахуючи від першої шеренги, зупиняється та повертається обличчям до строю [2, С. 53]. .

Під час виходу військовослужбовця з другої шеренги він злегка торкається долонею лівої руки плеча військовослужбовця, який стоїть попереду. Той робить крок уперед і, не пристаючи правої ноги, крок праворуч, пропускає військовослужбовця.

Під час виходу військовослужбовця попередньої шеренги його місце займає військовослужбовець, який стояв за ним.

Для повернення військовослужбовця в стрій подається команда, наприклад: «Рядовий Іванченко. Стати до строю» або тільки «Стати до строю». За командою «Рядовий Іванченко» військовослужбовець, який стоїть обличчям до строю, почувши своє прізвище, повертається обличчям до начальника і відповідає: «Я», – а за командою «Стати до строю», прикладає руку до головного убору та відповідає «Слухаюсь», – повертається в напрямку руху, із першим кроком опускає руку, рухаючись стройовим кроком найкоротшим шляхом стає на своє місце в строю [2, С. 54]. .

Навчання підходу до начальника та відходу від нього слід розпочати зі зразкового показу, призначивши одного із учнів, діяти у ролі старшого начальника, а потім пояснити порядок виконання прийому.

Начальник, подаючи команду для повернення військовослужбовця в стрій або даючи йому дозвіл іти, прикладає руку до головного убору, а потім опускає її.

Розучування підходу до начальника рекомендується почати за розподілом на три рахунки за командою «Підхід до начальника за розподілом: роби – РАЗ, роби – ДВА, роби – ТРИ».

Необхідно показати виконання вправи, супроводжуючи поясненням, що:

– на рахунок «*РАЗ*» необхідно лівою ногою зробити стройовий крок вперед, провести рух руками в такт кроку і зафіксувати положення на лівій нозі, руки опущені до стегон;

– на рахунок «*ДВА*» приставити праву ногу й одночасно прикласти праву руку до головного убору;

– на рахунок «*ТРИ*» руку опустити до стегна [6, С. 37].

Під час підходу до начальника поза строєм військовослужбовець за п'ять-шість кроків до нього переходить на стройовий крок за два-три кроки зупиняється й одночасно з приставлянням ноги прикладає праву руку до головного убору, а тоді доповідає «Пане лейтенанте, Рядовий Іванченко за вашим наказом прибув». Після доповіді руку опускає. Отримавши дозвіл іти, військовослужбовець прикладає руку до головного убору й відповідає: «Слухаюсь», – повертається в напрямку руху. З першим кроком (із поставленням лівої ноги на землю) опускає руку і, зробивши три-чотири кроки стройовим, далі рухається похідним кроком.

Доцільно показати виконання відходу від начальника за командою «Відхід від начальника на чотири рахунки почи-НАЙ» і пояснити, що:

– на рахунок «раз» прикласти праву руку до головного убору та відповісти «Слухаюсь»;

– на рахунок «два» повернутись кругом і приставити праву ногу;

– на рахунок «три» зробити три кроки вперед, із першим кроком (поставленням лівої ноги на землю) опустити руку, зупинитись і приставити праву ногу до лівої;

– на рахунок «чотири» виконати поворот кругом [6, С. 38].

Рекомендуємо в такій послідовності відпрацьовувати підхід разом з відходом спочатку під рахунок вчителів, а потім самих учнів. Звертаємо увагу вчителів, що при цьому вдосконалюються навички учнів у відпрацюванні поворотів кругом, праворуч і ліворуч.

Рекомендуємо вчителям предмета «Захист України», перш ніж перейти до шикування відділення в похідний стрій, пояснити учням, що це стрій у якому відділення вишикуване в колону по одному або по два один за одним на дистанціях, установлених статутом або командиром. Пояснити, що похідний стрій застосовується для пересування відділення [5].

Військовослужбовець (машина), що рухається на чолі строю у визначеному напрямку називається напрямний. За напрямним має переміщуватись решта військовослужбовців (машин).

Військовослужбовець (машина), який рухається останнім у колоні називається замикаючий.

Навчання злагодженням діям у похідному строю рекомендується починати з показу і визначення місця в строю кожного відділення та учня.

З цією метою вишикувати взвод (відділення) у розгорнутий одношеренговий стрій, подати команду «Право-РУЧ», повернути взвод (відділення) убік флангу. Пояснити учням, що після повороту праворуч взвод (відділення) знаходиться в похідному строю в колону по одному. Подати команду «Відділення, у дві шеренги – СТАВАЙ», подати команду «Право-

РУЧ», повернути взвод (відділення) убік флангу. Пояснити учням, що після повороту праворуч відділення знаходиться в похідному строю в колону по два.

Рекомендуємо вчителям пояснити учням, що відділення у похідний стрій може шикуватись безпосередньо під час початкового шиккування [1, С. 127]..

Шиккування в похідний стрій проводити за командою: «Відділення, в колону по одному (по два) – СТАВАЙ».

Для тренування з шиккування відділення в похідний стрій в колону по одному (по два), подати команди «РОЗІЙДИСЬ», «Відділення – в колону по одному (по два) – СТАВАЙ».

Звертаємо увагу вчителів, що командири відділень повинні стояти посередині строю та під час шиккування взводу команду на шиккування своїх відділень не подають та під час шиккування в колону по два :

- інтервал між учнями повинен бути на ширину долоні;
- дистанція між шеренгами на відстані витягнутої руки, покладеної долонею на плече учня, що стоїть попереду;
- носки ніг учнів однієї шеренги знаходяться на одній лінії.

Як тільки особовий склад засвоїть техніку шиккування в колону по одному (по два), перейти до показу шиккування відділення в похідний стрій у колону по три.

Для цього необхідно наказати командирові першого відділення вишикувати відділення в колону по одному. Після шиккування і рівняння першого відділення, наказати командирові другого відділення вишикувати ліворуч від нього друге відділення в колону по одному, а ліворуч другого вишикувати третє відділення.

При цьому інтервали та дистанції, а також рівняння у шеренгах витримуються як у похідному строю в колону по два. Учні у відділеннях повинні стояти строго один за одним.

Для тренування з шиккування взводу в похідний стрій в колону по три, подати команди: «Розійдись», «Взвод – в колону по три – СТАВАЙ». У результаті клас повинен навчитись швидко та без метушні виконувати команди на шиккування.

Під час тренування необхідно подавати команди «СТАВАЙ», «РІВНЯЙСЬ», «СТРУНКО», «ВІЛЬНО» та одночасно тренувати учнів у виконанні раніше вивчених стройових прийомів. Необхідно добиватись правильних, чітких і швидких дій у виконанні команд «СТАВАЙ», «РІВНЯЙСЬ», «СТРУНКО», а при необхідності подавати команду «ВІДСТАВИТИ». Одночасно тренувати учнів у виконанні раніше вивчених стройових прийомів.

Рекомендуємо вчителям предмета «Захист України» перед тим, як приступити до навчання перешикування відділення з однієї шеренги у дві й навпаки, навчити учнів за командами здійснювати розмикання та змикання на місці.

Для розмикання відділення на місці подається команда «відділення – праворуч (ліворуч, від середини) розім-КНИСЬ» або

«відділення – праворуч (ліворуч, від середини) на стільки-то кроків розім-КНИСЬ (бігом, розім-КНИСЬ)» . [3, С.88].

Доцільно вчителям для показу стройового прийому викликати до себе одного з учнів і поставити його поруч із собою. Показати порядок дій під час розмикання та змикання в цілому та пояснити, що за виконавчою командою всі, за винятком того, від якого здійснюється розмикання повинні:

- повернутись у вказаний бік, одночасно з приставленням ноги повернути голову в бік фронту строю;

- рухатись прискореним півкроком (бігом), дивлячись через плече на того, хто іде позаду, і не відриватись від нього;

- після зупинки того, хто іде позаду, кожен повинен зробити ще стільки кроків, скільки їх визначено командою, та повернутись ліворуч (праворуч).

Якщо інтервал не був визначений, розмикання проводиться на один крок. Під час розмикання від середини за командою вказується середній. Учень, названий середнім, почувши своє прізвище, відповідає «Я», витягує вперед ліву руку стиснуту в кулак і опускає її.

У двошереновому строю друга шеренга виконує дії, як і перша, витримуючи рівняння. Під час рівняння підрозділу зберігається інтервал, визначений для розмикання.

Надалі доцільно показати порядок змикання відділення за командою «відділення, праворуч (ліворуч, до середини), зім-КНИСЬ (бігом, зім-КНИСЬ)» і пояснити, що за виконавчою командою всі учні, за винятком того, до кого призначене змикання:

- повертаються в бік змикання;

- після чого прискореним півкроком (бігом) підходять на визначений для зімкненого строю інтервал;

- з підходом самостійно зупиняються та повертаються ліворуч (праворуч) [3, С.88].

Рекомендуємо тренування розмиканню учнів на місці починати за розподілом на три рахунки з показу та короткого пояснення виконання кожного елемент.

За командою «Взвод (відділення) – праворуч (ліворуч, від середини) на стільки-то кроків за розподілом розімкнись, роби – РАЗ, роби – ДВА, роби – ТРИ» необхідно:

- на рахунок «роби – РАЗ» повернутися у вказаний бік, не приставляючи ноги, що знаходиться позаду;

- на рахунок «роби – ДВА» одночасно з приставленням ноги повернути голову в бік фронту строю. Голова повертається настільки, щоб через плече бачити учня, що стоїть позаду, зберігаючи стройове положення корпусу;

- на рахунок «роби – ТРИ» почати рух прискореним півкроком, дивлячись через плече на учня, який іде позаду, і не відриваючись від нього, після зупинки того, хто іде позаду, зробити ще стільки кроків, скільки їх визначено командою (зупинитись та виконати поворот у бік фронту

Для змикання відділення на місці подається команда «Відділення – праворуч (ліворуч, до середини) зім-КНИСЬ (бігом, зім-КНИСЬ)» [10, С.89].

Зразу ж показати порядок дій під час змикання підрозділу за розподілом на два рахунки й пояснити дії на кожен рахунок. За командою «Відділення – праворуч (ліворуч) за розподілом, зім-КНИСЬ, роби – РАЗ, роби – ДВА» необхідно:

- на рахунок «РАЗ» всі учні за винятком того, до кого призначене змикання, повинні повернутися в бік змикання;

- на рахунок «ДВА» прискореним півкроком підійти на визначений для зімкненого строю інтервал і з підходом самотійно зупинитись та виконати поворот у бік фронту [6, С. 66].

Нагадуємо, що після розмикання учні повинні знаходитися на одній лінії, як і в зімкнутому строю.

Звертаємо увагу вчителів на характерні помилки учнів для своєчасного їх усунення:

- не одночасне приставлення ноги з поворотом голови;
- неодноразовий поворот у бік розмикання (змикання);
- відбив тих, що ідуть попереду, від тих, що ідуть позаду, більше ніж на дистанцію витягнутої руки;
- не проводиться рух руками у такт кроку.

Рекомендуємо вчителям для відпрацювання прийомів за розподілом, проводити одночасне тренування обох прийомів в цілому а також тренувати їх у рівнянні, для чого подати команду «РІВНЯЙСЬ».

Для перешикування відділення з однієї шеренги у дві попередньо здійснюється розподіл на перший та другий за командою: «Відділення, на перший та другий – розподілись». Розподіл починається з правого флангу: кожний військовослужбовець, швидко повертаючи голову до військовослужбовця, який стоїть ліворуч від нього, називає свій номер і відразу повертає голову прямо; лівофланговий голову не повертає.

За таким самим правилом відбувається розподіл за загальною нумерацією, для чого подається команда: «Відділення, за порядком – розподілись». У двошереновому строю лівофланговий другої шеренги після закінчення розподілу за загальною нумерацією доповідає: «Повний» або «Неповний» [2, С. 58].

Перешикування відділення на місці з однієї шеренги у дві здійснюється за командою «Відділення, у дві шеренги – шикуйсь». За виконавчою командою другі номери роблять лівою ногою крок назад, не приставляючи правої ноги, крок праворуч, щоб стати позаду перших номерів, і приставляють ліву ногу.

Навчання перешикуванню на місці рекомендується починати за розподілом на три рахунки з показу і короткого пояснення виконання кожного елемента. Показати порядок дій другого номера за розподілом при перешикуванні за командою «Відділення у дві шеренги за розподілом – ШИКУЙСЬ, роби – РАЗ, роби – ДВА, роби – ТРИ» і пояснити, що:

- на рахунок «роби – РАЗ» другі номери повинні зробити лівою ногою крок назад не приставляючи правої ноги;

- на рахунок «роби – ДВА» праву ногу найкоротшим шляхом перенести на один крок убік;

- на рахунок «роби – ТРИ» ліву ногу приставити до правої і прийняти стройове положення [6, С. 67].

Доцільно відразу ж показати зворотню дію другого номера під час перешикування з двошеренгового строю в одношеренговий за командою: «Відділення, в одну шеренгу за розподілом – ШИКУЙСЬ, роби – РАЗ, роби – ДВА, роби – ТРИ» і пояснити, що:

- на рахунок «РАЗ» другі номери повинні зробити лівою ногою крок ліворуч;

- на рахунок «ДВА», не приставляючи правої ноги, перенести її найкоротшим шляхом уперед і поставити на лінію першого номера;

- на рахунок «ТРИ» приставити ліву ногу до правої.

Варто звернути увагу, що:

- при перешикуванні в обох випадках рух руками не проводиться;

- під час рівняння відділення зберігається інтервал визначений для розмикання [6, С.68].

Після показу – приступити до розучування перешикуванню на місці за розподілом. Після вивчення дій за розподілом, проводити тренування в цілому разом із розподілом відділення на номери, змиканням і розмиканням на один-два кроки.

Під час тренування доцільно змінювати перші та другі номери місцями для отримання учнями практичних навичок в діях на будь-якому місці в строю. Якщо під час тренування з виконання прийомів учні допускають помилки, то прийом необхідно декілька раз виконати за розподілом у складі взводу.

Звертаємо увагу вчителів предмета «Захист України», що після вивчення змісту навчального матеріалу розділу «Стройова підготовка», компетентності набуті учнями щодо стройових прийомів, руху без зброї та злагодженим діям у строї відділення, потребують системного закріплення на інших уроках предмета «Захист України».

Акцентуємо увагу вчителів предмета «Захист України», що стройові вправи найбільш раціональні способи шикування і перешикувань, пересувань та інших дій, які виконуються відповідно до команд і правил стройового статуту Збройних сил України.

Використані та рекомендовані джерела:

1. Ващенко О.В., Дячук Г.І., Лободін Д.О. та ін. Стройова підготовка : методичний посібник. Київ : ЗАТ «Віпол», 2001. 208 с.
2. Герасимів І.М. Захист Вітчизни : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. Тернопіль : «Астон», 2018. 256 с
3. Гнатюк М.Р. Захист Вітчизни : підручник для 10 класу закладів

- загальної середньої освіти. Рівень стандарту. Київ : Генеза, 2018. 192 с.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вітання «Слава Україні! – Героям слава!». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018. С. 357.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2587-19>
 5. Закон України «Про Стрйовий статут Збройних Сил України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-14>
 6. Іщенко В.Л., Якименко А.К., Макаров С.В. Організація та методика проведення занять зі стрйової підготовки : навч.-метод. Посібник. Харків : ФВП НТУ «ХП», 2015. 116 с.
 7. Лелека В.М. Захист Вітчизни. Організація та методика викладання предмета. 10-11 класи : посібник. Харків : «Ранок», 2016. 192 с.
 8. Навчальна програма «Захист Вітчизни» для навчальних закладів системи загальної середньої освіти (рівень стандарту) затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу МОН України навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти». URL: <httphttps://mon.gov.ua//programy/zaxist-vitchizni.riven-standartu-zatverdzhena13.12.2>.
 9. Стрйова підготовка.
http://chtyvo.org.ua/authors/Ministerstvo_oborony_Ukrainy/Stroiova_pidhotovka/
 10. Хараху С.О. Захист Вітчизни : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Рівень стандарту. Львів : «Світ», 2018. 216 с.

Методист з національно-патріотичної роботи
та «Захисту України» навчально-методичного
відділу координації освітньої діяльності та
професійного розвитку КЗ СОППО

Н.М. Сукачова